

MANAGEMENT ÎN SĂNĂTATE PUBLICĂ, ÎN REPUBLICA MOLDOVA

– actualități și perspective

INTERVIU cu
Prof. Dr. Univ.
Oleg LOZAN
Director Școala de
Management în
Sănătate Publică,
Chișinău, Republica
Moldova

Născut în 1970 la
Bălți, Republica

Moldova.

Oleg Lozan este medic de specialitate și deține diploma de profesor universitar la Școala de Management în Sănătate Publică, Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie, Republica Moldova.

Este un specialist în sănătatea publică și managementul sănătății cu experiență dovedită în gestionarea cu succes a programelor de sănătate naționale și internaționale, a proiectelor de predare și de cercetare în sectorul sănătății publice.

Din 2003 este fondator, profesor și director al Școlii de Sănătate Publică și Management și se ocupă de activitățile generale de conducere, management și supraveghere.

În perioada 2008 – 2009, în calitate de Viceministru al Sănătății, a promovat o Nouă Lege a Sănătății Publice în Republica Moldova. De asemenea, a dezvoltat și implementat strategii și politici în domeniul sănătății publice și al serviciilor de sănătate cu implicare directă în reformele din sectorul sănătății.

De asemenea, în perioada 2013-2019 ocupă funcția de prorector al Universității de Stat de Medicină și Farmacie din Moldova, responsabil cu dezvoltarea strategică și dezvoltarea înaltă tehnologie în Universitate.

Are o vastă experiență de lucru cu instituții naționale și internaționale precum Organizația Mondială a Sănătății, Agenția Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare, Banca Mondială, Fondul Global, UE, UNICEF, GIZ și multe altele.

Reporter: Domnule Profesor, preocupările și experiența dumneavoastră în domeniul managementului sanitar și al sănătății publice reprezintă elemente ce ne îndreptățesc să vă considerăm una dintre vocile ce trebuie auzite, atât în context național, cât și regional.

- Cum ați caracteriza, pe scurt, imaginea sistemului sanitar din Republica Moldova?

Oleg LOZAN: Sistemul sănătății din Republica Moldova pe parcursul a mai mult de 3 decenii de independență a cunoscut evoluții diferite în fiecare din cele 3 decade.

Prima decadă a fost o perioadă de regândire și remodelare a sistemului sănătății de tip Semașko, moștenit din perioada sovietică, unde apar mai multe viziuni și concepte pentru transformări, precum și, noua lege a Ocrotirii Sănătății, alte acte guvernamentale legislative.

Deceniul următor, primul al mileniului III, îl putem caracteriza ca deceniul reformelor în sănătate – sunt realizate reforme de anvergură în asistența medicală primară, se imple-

mentează cu succes asigurările obligatorii de sănătate, se dezvoltă și încep a fi implementate documente vizionare cum ar fi Politica Națională de Sănătate (2007), Strategia de dezvoltare a sistemului de Sănătate (2008), Legea cu privire la supravegherea de stat a sănătății publice (2009), etc. Am fost exemplul pentru multe țări în acea perioadă.

Spre regret ultima decadă, până în prezent este mai mult, cu mici excepții, o perioadă a stagnării, influențată în primul rând de instabilitatea politică – 9 guvernări timp de 10 ani.

O antică înțelepciune spune: „ceea ce nu este realizat la timp devine o limitare”. Astăzi, presiunea reformelor nefăcute la timp sunt o limitare a dezvoltării acestui sector la care se mai adaugă probleme existențiale pentru domeniul sănătății ca exodul masiv al lucrătorilor medicali, insuficiența instituțiilor și mecanismelor de suport decizional, potențial nevalorificat în colaborarea intra- și intersectorială, deficiențe în comunicare, lacune legislative, strategice, ritmul lent și insular de digitalizare, etc.

Per ansamblu, situația la zi în sistemul sănătății nu acceptă reparații cosmetice ale unui sistem vechi, ci o redimensionare, rebalansare și redirecționare radicală a lui.

R: Pentru aspirații la funcții manageriale din cadrul sistemelor de sănătate, Școala de Management în Sănătate Publică (SMSP) din Chișinău reprezintă un reper important în context național, dar și regional. Cei aproape 20 de ani de funcționare ai SMSP reprezintă o bornă ce poate garanta stabilitatea poziției deținute de instituția pe care o coordonați în cadrul sectorului de pregătire profesională în domeniul managementului sanitar.

OL: Suntem anul acesta în ajunul frumoasei aniversări de 20 ani ai Școlii de Management în Sănătate Publică, jubileu, care peste ani înseamnă valorificare a entuziasmului, cutelanței, curajului, dorințelor de schimbare în bine a generațiilor de manageri din domeniul sănătății.

2 decenii în urmă, pe 27 februarie 2003 Ministerul Sănătății, cu suportul Fundației Soros-Moldova, a Organizației Mondiale a Sănătății, UNICEF, Băncii Mondiale în Republica Moldova, a fondat ȘMSP, unitate științifico-didactică pe lângă Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie Nicolae Testemițanu din Republica Moldova.

În prezent, Școala de Management în Sănătate Publică are drept prioritate creșterea performanței profesioniștilor din sănătate, care participă în activități manageriale în domeniul sănătății publice. Această misiune este realizată prin instruire (studii de masterat, doctorat și programe avansate de educație medicală continuă), prin cercetare științifică, dar și prin oferire de consultanță și suport specializat instituțiilor din domeniul sănătății.

Promovăm valori europene, chiar din 2007, când ȘMSP obține statut de membru deplin al Asociației Europene a Școlilor de Sănătate Publică (ASPHER), în cadrul celei de-a 29-a Conferințe anuale, desfășurată la Valencia,

Spania, iar de atunci continuăm să implementăm standardele ASPHER și APHEA (Agenției Europene pentru Acreditare în Sănătate Publică) în activitatea noastră de zi cu zi.

Experiența obținută în cei 20 de ani, cei aproape 400 de absolvenți din 18 promoții de masteri formate în tot acest timp, numeroasele proiecte și parteneriate dezvoltate - sunt dovada profesionalismului și perseverenței pe care le manifestăm zi de zi în cadrul echipei.

Suntem focuși să implementăm cele mai înalte standarde de instruire, pentru a le oferi beneficiarilor experiențe memorabile, care să le servească pentru implementarea în practică a cunoștințelor acumulate. Programul de master este acreditat la nivel național și este în proces de solicitare a acreditării internaționale - APHEA.

De-a lungul timpului, ȘMSP a fost pionier în domeniul instruirii. Au fost realizate zeci de proiecte care au consolidat atât abilitățile practice ale celor pe care îi instruiți, cât și competențele echipei ȘMSP.

Pe lângă misiunea de instruire, Școala de Management în Sănătate Publică continue să-și consolideze poziția de consultant, mai ales prin oferirea de suport autorităților în ceea ce privește dezvoltarea și implementarea politicilor din domeniul sănătății publice și managementul serviciilor de sănătate.

R: *Domnule Profesor, pregătirea postuniversitară din domeniul sanitar, și nu numai, capătă noi valențe în contextul necesității de reformare a sistemelor sanitare ce iau în considerare criteriile precum performanța, eficacitatea și eficiența sectorului sanitar. Dezvoltarea și reformarea sectoarelor din domeniul sănătății ar trebui să se focalizeze în jurul acestor deziderate, astfel încât sistemul să furnizeze îngrijiri de calitate înaltă, iar beneficiarii să fie satisfăcuți de rezultatele obținute.*

OL: Adevărat, dar și reformele trebuie privite sistemic, mai ales, prin prisma ultimelor provocări majore.

Noi toți am avut parte ultimii ani de o experiență care a luat preț de viață omenesii pentru anumite concluzii sistemică - pandemia COVID-19. Pandemia, pe lângă consecințe tragice, a vărsat lumina asupra a ceea ce se întâmplă în sistemul sănătății.

Nu sunt deloc simple aceste concluzii, fiindcă nu putem suma eșecul unor segmente ale sectorului sănătății cu eroismul altora. Dar, nici nu avem niciun drept să acceptăm orbește consecințele eșecurilor noastre în timpul pandemiei actuale, fără a încerca să identificăm și să eliminăm cauzele acestora. Dacă alegem să închidem ochii la lecțiile pandemiei, atunci ne asumăm pe lângă prezenta tragedie și noi tragedii în viitor, riscând să trecem povara problemelor pe umerii generațiilor viitoare.

O altă provocare majoră prin care trecem este războiul din Ucraina. Republica Moldova a primit cel mai mare număr de refugiați pe cap de locuitor comparativ cu orice altă țară, în ciuda faptului că este una dintre cele mai sărace țări din Europa. Circa 700.000 de persoane din Ucraina au traversat hotarul de la începutul războiului, iar peste 100 000 de refugiați au ales Republica Moldova ca și țară de destinație.

ȘMSP a lansat mai multe inițiative în contextul războiului care este foarte aproape de granițele Republicii Moldova, precum instruirii și materiale de sprijin pentru autorități, refugiați și populație în general, precum „Ghidul privind organizarea și funcționarea taberelor temporare pentru

victimele dezastrelor” și „Ghid privind managementul personalului medical în situații de criză”.

Una dintre noile inițiative ale ȘMSP este Platforma Națională de Comunicare în Sănătate care va asigura un dialog transparent, profesional, apolitic și echidistant cu toate instituțiile din sistemul public de sănătate, pentru a oferi suport decizional managerilor și autorităților sanitare de la toate nivelurile.

Reieșind din situația din domeniu, dar și provocările majore prin care trecem, sistemul sănătății necesită transformări majore – sistemul sănătății trebuie regândit. Regândit în foarte multe aspecte strategice atât ca volum, spectru de servicii, ansamblu de instituții, cât și interacțiunea și interoperabilitatea lor, dar și rolul întregului sistem al sănătății la nivel de societate și acțiuni intersectoriale complexe.

Transformările sunt posibile atunci, când sunt viziuni noi, strategice, îndrăznețe și asumate.

Aceste transformări sunt posibile și doar cu susținerea unei armate de profesioniști în domeniu, oameni ce vorbesc aceeași limbă – a managementului sănătății publice.

Astăzi, vreau să reiterez, Republica Moldova are un potențial uman valoros de specialiști bine pregătiți în domeniul managementului sănătății publice, însă acest potențial nu este nici pe departe valorificat. El trebuie implicat, respectat și plasat în poziții cheie, creându-i un sistem de avansare și motivare bazat pe merite, nu pe cele politice sau ale intereselor înguste. Doar așa vom reuși.

Dincolo de viziune și resurse umane capabile să le implementeze mai avem nevoie de ceva. De capacitatea de a vedea și lucrurile frumoase și pozitive, cum ar fi dedicația lucrătorilor medicali, dorința de schimbare, speranța că se poate, dacă se vrea și se știe cum.

R: *Masteratul în Managementul sanitar dezvoltat și derulat în cadrul ȘMSP reprezintă o țintă de atins pentru numeroși aspiranți, iar instituția pe care o coordonați are o experiență vastă în acest context.*

OL: Aveți perfectă dreptate. Pe parcursul la toți acești 20 de ani nu am avut nici o admitere fără concurs. Competiția, de obicei este acerbă a câte 2-4 candidați pe loc de studii. Este una din cele mai râvnite programe de Masterat din Republica Moldova. Acest lucru ne bucură, dar și ne obligă.

Totuși, cea mai mare valoare a Scolii nu sunt cercetările sau manualele, articolele sau monografiile, cea mai mare valoare sunt discipolii.

Școala de Management în Sănătate Publică a creat un număr considerabil de specialiști, care activează în sistemul public al sănătății, în sectorul privat și departamental, dar și Guvern, Ministerul Sănătății, organele de specialitate ale administrației publice centrale și locale, organisme internaționale, organizații neguvernamentale, etc.

Pe parcursul anilor, am reușit să instruiți promoții de masteri capabili să facă față provocărilor din sistemul național de sănătate, am deschis noi orizonturi de colaborare și am câștigat încrederea și susținerea unor parteneri internaționali și locali de o importanță majoră în sfera sănătății publice. Am consolidat o echipă dedicată, deschisă spre modernizare, inovare și progres continuu.

R: *Colaborarea interinstituțională permite dezvoltarea și adaptarea unui cadru operativ optim, iar rezultatul colaborărilor poate fi încorporat în obiectivele strategice instituționale.*

- Care este viziunea dvs. privind dezvoltarea instituțională într-un cadru colaborativ? Ce parteneriate ați dezvoltat? Ce proiecte de cercetare ați derulat?

OL: Este important să consolidăm învățământul în sănătate publică la nivel regional, continental și mondial și nu numai pentru a educa tinerii pentru o lume mai bună. Colaborarea între instituții și schimbul de expertiză, metode de predare, dezvoltarea curriculumului, formarea abilităților și competențelor sunt vitale pentru sisteme de sănătate de mai bună calitate, eficiente, durabile și pline de compasiune, centrate pe oameni.

Pe parcursul activității sale, Școala de Management în Sănătate Publică realizează multiple proiecte în domeniu cu suportul Băncii Mondiale, UNICEF, Alianței Americane Internaționale pentru Sănătate, Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională, Fondului Global pentru combaterea TB, HIV și Malariei, Fundației SOROS, Agenției Elvețiene pentru Dezvoltare și Cooperare, Uniunii Europene și, desigur, Organizației Mondiale a Sănătății etc.

Un rol special în realizarea obiectivelor stabilite de Școala de Management în Sănătate Publică revine colaborării internaționale. Pe parcursul activității au fost încheiate și realizate numeroase acorduri de colaborare cu unele dintre cele mai prestigioase instituții internaționale, având o experiență bogată și renume în domeniu, cum ar fi Școlile de Sănătate Publică din: SUA, Franța, Lituania, Israel, România, Croația, Ucraina, Suedia, Elveția, Germania etc.

- Care este viziunea dvs. în ceea ce privește rolul SMSMP în cadrul sistemului sanitar?

OL: Cu certitudine, rezultatele de astăzi demonstrează că eforturile de 20 de ani au meritat fiecare minut, idee, emoție, sacrificiu consacrat acestui proiect. Proiect care ne-a marcat și continuă să inspire.

Urmare a experienței de 2 decenii putem afirma că modelul nostru de organizare a instruirii, cu multiple inovații, dar și cu folosirea rațională a capacităților umane, intelectuale, informaționale etc poate servi ca model de organizare pentru țările care au condiții similare.

Acest lucru ne ambiționează de a începe parcursul pentru obținerea statutului de Centru colaborativ al Organizației Mondiale a Sănătății, lucru care ne va permite conectarea și menținerea celor mai înalte standarde în domeniu.

Sunt multe lucruri cu o pondere și impact deosebit asupra sistemului sanitar. Un exemplu elocvent în acest sens este formatul inedit de cercetare și transferul tehnologic pe care îl realizăm către sectorul practic.

Formatul de forum științific, în care se realizează cercetările, precum și susținerile publice cu transmisiuni online pentru toată țara, unde se adună zeci și sute de mii de vizitatori unici în spațiu virtual sunt dovezi clare ale necesității de promovare continuă ale acestei inovații.

Mediatizarea rezultatelor cercetărilor de interes profesional și populațional în sănătate publică și managementul serviciilor de sănătate necesită fortificare, diversificare și susținere, fiindcă aceste rezultate servesc temei pentru reflecții asupra reformelor, transformărilor și viziunilor de dezvoltare a domeniului sănătății publice.

ȘMSMP astăzi nu reprezintă doar pereții, clădirea, oameni sau realizările. Școala a devenit deja, de fapt, acel spirit, acea dorință de schimbare, acea încredere în forțele proprii și acel

sentiment de siguranță atunci când ai în spate colegi și prieteni, care gândesc la fel - toate sunt o forță, instrument și potențial de transformare în bine, acestea sunt adevăratele valori.

- Ce condiții ar mai trebui îndeplinite pentru ca viziunea dvs. să poată deveni realitate?

- Ce ținte ați dori să atingeți? Încotro ați dori să vă îndreptați/poziționați?

OL: Grupul nostru țintă sunt primordial managerii din domeniul sănătății, iar domeniul în care ne desfășurăm activitatea este unul provocator și care ne determină să ne reinventăm și să găsim întotdeauna oportunități de dezvoltare. Iată de ce, planurile de viitor rămân a fi cu siguranță ambițioase, dar foarte concrete. Voi nominaliza doar 3 direcții cheie.

În primul rând dorim o înțelegere clară la nivel de stat a valorii persoanelor competente în funcții de conducere în sistemul sănătății. Avem exemplul pandemiei, unde am văzut cu toții foarte clar cât de vital este implicarea persoanelor competente în conducerea sistemului sănătății. Este prea mare prețul incompetenței.

În acest sens avem nevoie de un concept clar de profesionalizare a managementului sănătății publice și a serviciilor de sănătate, cu lifturi meritocratice, departe de influențe politice, corporative, etc.

În al doilea rând, este nevoie de sporirea capacităților instituționale ale ȘMSMP cu o reală autonomie instituțională, un suport plener al autorităților centrale ale statului, al partenerilor de dezvoltare naționali și internaționali, guvernamentali și nonguvernamentali, publici și privați etc.

Acest fapt, ar permite resurse suficiente pentru a atrage cele mai bune capacități pedagogice și de cercetare, de diversificare a ofertei educaționale în domeniul sănătății publice.

În al treilea rând, fiind parte a unei lumi tot mai globale, este normal să ne vedem rostul prin valorificarea experienței noastre prin oferirea de programe educaționale și de cercetare la nivel regional și internațional, inclusiv în mediul digital.

- Ce aspect din activitatea dvs. managerială este cel mai motivant pentru dvs.?

OL: Frumoasă întrebare. Știți, este exact ca și dragostea pe care o simți, dar niciodată nu o poți defini exact ca și sentiment. Posibil, e privilegiul de a fi în permanență în contact cu cei mai curajoși, ambițioși și puternici, dornici de a schimba ceva în condiții deloc ușoare.

Este ceva cu totul deosebit de fascinant să vezi cum evoluează cei cu care interacționezi, cum se cristalizează viziunile, se maturizează dorințele, totul în doar 2 ani.

Să fii martor cum se creează relații, uneori, mai trainice decât cele studentești, cum se naște o atmosferă unică, un climat deosebit al creativității oamenilor liberi, demni și frumoși în dorința lor de a schimba sistemul sănătății spre bine.

„Frumusețea va salva lumea”, spunea Dostoievski, iar educația este cea mai puternică armă pentru a o schimba în bine, spunea Nelson Mandela. Noi avem acest privilegiu.

Vă mulțumim pentru amabilitatea de a răspunde întrebărilor noastre.